

ADRES
yayınları

SOSYAL BİLİMLER ANSİKLOPEDİSİ

BİRİNCİ KİTAP (A - K)

**EDİTÖRLER
ADAM KUPER & JESSICA KUPER**

Kuper, Adam (Ed.) & Kuper, Jessica (Ed.)

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi

The Social Science Encyclopedia

Çeviri Editörü: Ahmet Kemal Bayram

ISBN 13: 978-975-250-040-2

ISBN: 978-975-250-039-6 (Tk. no)

Adres Yayınları® / 45

1. Baskı: Şubat 2016

© 2016, Adres Yayınları®

© 2004, 2009 Routledge Taylor & Francis Group

Bu kitap ilk olarak İngilizce, Taylor & Francis Group'a ait Routledge tarafından, *The Social Science Encyclopedia* ismiyle yayınlanmıştır. Türkçe çeviri ve baskısı Routledge'in izniyle, 2009 basımı 3. edisyon-
dan yapılmıştır. Bu eserin müellifi olarak yazarın hakları mahfuzdur.

Yayın Editörü: Hasan Yücel Başdemir

Yayına Hazırlayan: Kerim Çınar

Sayfa Düzeni: Ceren Özçevik

Kapak Tasarımı: Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37

Sertifika No: 25744

LiBeRtE
liberteyayin grubu

GMK Bulvarı No: 108/16 06570 Maltepe - Ankara

Tel: (312) 231 60 69 / Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr / Web: www.liberte.com.tr

Adres Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

SOSYAL BİLİMLER ANSİKLOPEDİSİ

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, sosyal bilimcilerden, kütüphanecilerden ve öğrencilerden tezahürat almak için 1985 yılında yayımlanmış, 1996 yılında, kitap eleştirmenleri tarafından bir klasik olarak tanımlanmaya başlandığında ayrıntılı bir şekilde revize edilmiştir. Bu üçüncü baskı radikal bir şekilde yeniden düzenlenmiştir. Maddelerin yarısından çoğu ya yenidir ya da tümünden yeniden yazılmıştır ve geri kalanların çoğu çok önemli derecede gözden geçirilerek dengelenmiştir.

Uluslararası bir katkıda bulunanlar ekibi tarafından yazılmış olan ansiklopedi, sosyal bilimlerin anahtar sorunlarına dair küresel bir bakış açısı sunmaktadır. 500 kadar madde, dayanıklı ve yeni hayatî çalışma alanlarının ve araştırma yöntemlerinin çeşitlerini kapsamaktadır. Uzmanlar, yeni evrimsel ve mantıklı karar teorisinden post-yapısalcılığa kadar teorik tartışmaları gözden geçirir ve sosyal bilimlerle kesişen harika sorulara adres gösterir. Genlerin Davranış üzerindeki etkisi nedir? Bilinçlilik ve bilişselliğin doğası nedir? Zenginlik ve fakirliğin nedenleri nelerdir? Çatışma, savaş, ihtilal ve soykırımsal şiddetin kökleri nelerdir?

Bireyin toplumdaki yerine dair çağdaş akademik düşünceye ciddi bir ilgi duyan herkes için güvenilir bir kaynak olması hedeflenmiştir.

Adam Kuper, bir antropolog, birçok kitabın yazarı, TLS ve Londra Kitap Eleştirileri'nde yayıncı ve katkıda bulunanıdır. Kendisi Birleşik Krallık'taki Brunel Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde profesördür ve ayrıca Britanya Akademisi'nin bir üyesidir.

Jessica Kuper, 2002 yılında, Cambridge Üniversitesi Yayıncılığa ait Sosyal Bilimler Birimi'nden kıdemli kabul editörü olarak emekli olmuştur.

ÖNSÖZ

Bu Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nin üçüncü baskısıdır. İlk baskısı 1985 yılında yayımlanmıştır. İkinci baskı çok önemli derecede gözden geçirilmiş, güncellenmiş ve 1996 yılında basılmıştır. Editörler olarak, okuyucu ve eleştirmenlerin görüşlerinden, yardımcı editörlerin, üç başarılı uluslararası panelinin uzman tavsiyelerinden ve katkıda bulunanlarımızın birçoğunun önerilerinden yararlandık ve ansiklopedi, yayımlandıktan sonraki bu 20 yılda, güvenilir, erişilebilir ve güncel bir sosyal bilimler derlemesi olarak ikna edici bir format olma ününü kazandı. Bu üçüncü baskının kendinden öncekilerin önüne geçtiğini düşünmek isteriz fakat yola çıkarken ki amacımız hâlâ değişmedi. Birey ve topluma dair, bir yüzyıldan fazla zamandır yapılan akademik çalışmalarla birleşmiş tüm düşünceler ve bulgular yelpazesinin güvenilir, zekice ve ilginç bir incelemesini yönetmek için elimizden gelenin en iyisini yaptık.

Her bir baskı, birçok ülkeden, çeşitli entelektüel gelenekleri, akademik özellikleri ve bakış açılarını temsil eden yüzlerce uzmandan yararlanmıştır. Hepsi birlikte 400 ila 500 maddeye katkıda bulunmuştur. Bu maddeler bir disiplinin kapsamlı gözden geçirmesini ya da merkezi konseptlerin çok büyük rakamlı kısa sunumlarına dair büyük araştırma konularını, alt alanlarını ve özelleşmiş sorunlar üzerine yazılmış kısa makalelerin nispeten anahtar biyografilerini içerir. Bu baskı için, genellikle komisyon uzunluğundaki maddeleri seçtik. Daha çok yer kaplamalarına rağmen hâlâ 500 civarında madde bulunmaktadır. İkinci baskı için, maddelerin yarısı yeniden yazılmış ya da tamamen bu baskıya özel yazılmıştır. Geri kalan maddeler de düzenlemiştir. Bu baskı için seçilen maddelerin yarısı da yine üçüncü baskı için tamamen ya da çok büyük oranda yenidir veya daha önce bahsedilmemiş konular üzerinedir. Geri kalanlar da yeniden düzenlenmiş ve güncel hale getirilmiştir.

İkinci baskı 10 yılda ortaya çıkmış yeni tartışmacılar ve inceleme alanlarını içermekteydi. Bu üçüncü baskı da yeni teorik ve sosyal bilimlerdeki ilişkilerin durumunu yansıtacak başlıksal materyalleri tanıtmaktadır. Mevcut baskı, sosyal bilimlerdeki, geçmiş yıllardaki çalışma alanlarını son derece etkileyen evrimsel düşünmeye daha çok dikkat çekmektedir. Diğer akımların karşıt di-

sipliner ve araştırma programları çeşitliliğine olan etkisi görünür durumdadır. Mantıksal seçim yaklaşmakta ve oyun teorisi ekonomiden siyaset bilimi ve sosyolojiye göç etmektedir. Aynı zamanda iktisatçılar rasyonellikteki hataları açıklamak ve hayati bilgilerin eksik olduğu duruma karar vermek zorunda olan insanların nasıl hareket ettiğine dair iç görü kazanmak için psikolojik teorilerden yararlanmaktadır. İnsan hakları söylemi, siyasî teori, hukuk ve uluslararası ilişkiler için merkezî hâle geldi (bu baskıda öncekilerden daha çok yer verilmiştir.). Bilişsellik çalışmasındaki yeni gelişmeler ve beynin psikolojinin alanlarının büyük bir kısmını kapsaması; linguistik ve antropolojiyi etkilemiştir. Genetikteki ilerlemeler psikolojide temel sorunlar için yeni yaklaşımlara ilham vermiş, sosyal bilimcilere yeni iletişim ve değişim modelleri sağlamış ve genetik modellerin neden ve nasıl sosyal sorulara uygulandığına dair kritik tartışmaları kışkırtmıştır. Kültür teorisi gerçeklik teorisinden faydalanan post-yapısalcılık gibi sosyal bilimlerin kaynak noktası olarak yerleşmiştir. Cinsiyet çalışmalarının meşguliyeti, birçok tartışma ve çalışma alanına uyarlanmıştır. Bu süreçte, cinsiyet çalışmaları daha kapsamlı ve eklektik bir hale gelmiştir.

İlk baskıyı tanıtırken, sosyal bilim disiplinlerinin giderek artan oranda tek bir arena söylemi teşkil ettiğini not etmiştik. Muhtemelen araştırma programlarının gitgide daha çok örtüştüğünü söylemek daha doğru olacaktır. Benzer tartışmalar, çeşitli bölgelerde ortaya çıkmakta, yeni fikirler bir alandan diğerine geçmektedir. Bugün, iktisatçılar psikolojik deneyler yaptıkları için Nobel Ödülü kazanıyor, siyaset bilimciler iktisatçıların modellerini ödünç alıyor, tarihçiler ve coğrafyacılar her zamanki gibi, sosyal bilimler çevresinde eklektik bir şekilde sıralanıyorlar. Bu ansiklopedideki felsefi ve metodolojik maddelerin çoğu bütün sosyal bilim alanları ile ilişkilidir. Bu örtüşmenin ve kurulu disiplinlerin iç içe geçmesinin bir sonucu olarak belli başlıkları kimin kapsadığına karar vermek çok zor hale gelmiştir. Yine de muhtemelen öyledir; çünkü karşılıklı bakış açıları (sıklıkla çok sayıda disiplinde görülür) adilce sunulduğunda çok fazla inter - disiplinler aktivitenin olması da bir fark oluşturmamaktadır. Açık bir zihinle bu sayfaları tarayan herhangi biri, belirli temaların tekrarlandığını, hiç beklenmedik yerlerde ortaya çıktığını ve önceki incelemelerin belirgin bir başlangıç noktasından karşıt disiplinler bağlara ve hatta duyulmamış yerlere eriştiğini görecektir. Bu süreç ayrıca okuyucuya karşılaştırmacı ve tümleyici fikirler sunacaktır.

Entelektüel üye ortakları ve ideolojik endişeler de disiplinler arası bağlarla kesişir. Kendinden öncekiler gibi, ansiklopedinin bu baskısı da sosyal bilimlerini oluşturan ortak varsayımlarla birlikte zıtlıkları da yansıtır. Biz katkı sağlayanlarımızı onların bireysel uzmanlık alanlarına göre seçtik fakat kaçınılmaz olarak hepsi bazı entelektüel yönelimleri ve geniş kapsamlı kesişen fikirleri

temsil etmektedirler. Bunun ansiklopedinin güçlü özelliklerinden biri olduğuna inanıyoruz. Bu denge, ileri okumalar ve takip eden çapraz kaynaklar ile sağlanır ki; bir görüş diğeriyle kıyaslanabilsin.

Bu sosyal bilimlerin bilim olmadığını iddia eder mi? Bu disiplinlerden bazısına ait ufak tefek şeyler –hatta bazı önemli parçalar- geleneksel testlere göre kesinlikle bilimsel olarak kalifiyedir, tıpkı biyolojinin birçok branşında olduğu gibi. Fakat 19. yüzyılın sonlarında, etkili sesler, insan ilişkilerine dair çalışmaların doğal bilimlere göre modellenebileceği ve modellenmesi gerektiğini sorgulamışlardır. Siyaset biliminden bilimin sosyolojisine kadar olan önemli maddelerin yazarları da bu sorgulamaya katılmaktadırlar. Bu çalışma alanı bilimin doğasını bir soru olarak ortaya koymuştur. Umuyoruz ki; bu konuda ya da sizin ilgi alanınız veya yöneliminiz her ne ise, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nin üçüncü baskısı o konuda karar vermenize yardımcı olacaktır.

Adam Kuper ve Jessica Kuper

Londra, *Aralık* 2003

ÇEVİRMENLER

A. Eren Topal	İsa Sağbaş
A. Kadir Gülen	İsmail Kurun
Abdullah Keskin	Mehmet Karakaş
Ahmet Ayhan Koyuncu	Murat Aygen
Ahmet Kemal Bayram	Mustafa Bölükbaşı
Alper Karasoy	Nuri Yavan
Can İlkıyaz	Oğuzhan Kalkan
Ceren Özçevik	Orçun İmga
Ceyda Kurtar	Osman Metin
Fatih Savaşan	Ömer Faik Anlı
Hakan Olgun	Selçuk Akçay
Hatice Turut	Senem Kurtar
İ. Erkam Sula	Şenol Gündoğdu
İlhan Varank	Volkan Ertit

YARDIMCI EDİTÖRLER

Demografi

Gigi Santow, Sydney

İktisat

Patrick McCartan, Cambridge University Press

Scott Parris, Cambridge University Press

Eğitim

Walter Feinberg, University of Illinois, Urbana-Champaign

Coğrafya

R.J. Johnston, University of Bristol

Linguistik

Paul Newman, Indiana University

Siyaset ve Hükûmet

Anand Menon, Birmingham University

Brendan O'Leary, University of Pennsylvania

Psikoloji

Michael W. Eysenck, Royal Holloway College, University of London

Sosyoloji

Michael Lynch, Cornell University